

Bazy Danych

Andrzej M. Borzyszkowski
Instytut Informatyki

Uniwersytetu Gdańskiego

materiały dostępne elektronicznie

<http://inf.ug.edu.pl/~amb>

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

3

Integracja ze środowiskami programistycznymi API

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

2

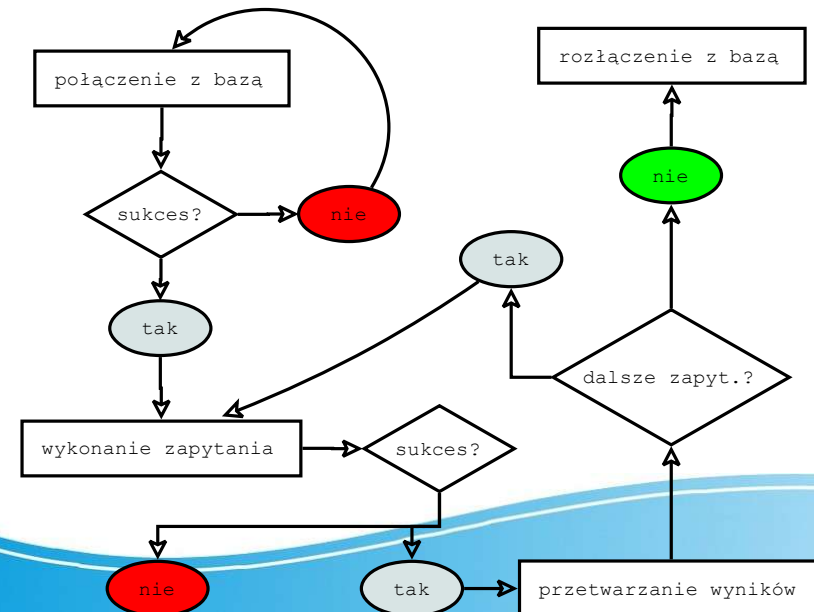
Programowanie

- Po stronie serwera
 - PL/pgSQL
 - inne języki
 - procedury przechowywane i wyzwalane (trigger)
- Po stronie klienta
 - libpq, libpqeasy, libpqxx (C/C++)
 - ecpg (embedded C)
 - ODBC (open database connectivity)
 - JDBC (Java database connectivity)
 - perl, php, pgtcl, PyGreSQL (python)

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

Struktura aplikacji klienckiej

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

4

Dostęp z użyciem języka C (libpq)

- Biblioteka libpq
 - Wskazanie kompilatorowi cc katalogów z biblioteką i plikami nagłówkowymi
 - INC=/usr/local/pgsql/include
 - LIB=/usr/local/pgsql/lib -lpq
- Działanie programu:
 - połączenie z bazą danych
 - wykonanie (wielu instrukcji SQL)
 - m.in. BEGIN/ROLLBACK/COMMIT
 - rozłączenie z bazą danych

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

5

Krok 1. połączenie z bazą

```
#include <stdlib.h>
#include <libpq-fe.h>
int main()
{
    PGconn *mojepo;
    PGresult *wynik;
    /* połączenie z bazą danych */
    mojepo = Pqconnectdb ( "dbname=___ password =' 123' user=ja" );
    if ( Pqstatus ( mojepo ) == NULL) printf ( "brak połączenia\n" );
    else if ( Pqstatus(mojepo ) == CONNECTION_OK )
        printf ( "połączono\n" );
    /* zakończenie połączenia z bazą danych ( na końcu, -- nie teraz!! ) */
    PQfinish ( mojepo );
    return EXIT_SUCCESS;
}
```

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

6

Krok 2. pobranie wyników

```
/* pobranie informacji z bazy danych poprzez zapytanie SQL */
wynik = Pqexec ( mojepo, "SELECT * FROM klient" );
/* drukowanie nazw atrybutów */
kolumny = PQnfields ( wynik );
for ( i = 0; i < kolumny; i++ ) printf ( "%s\n",
PQfname ( wynik, i ) );
printf ( "\n\n" );
/* drukowanie wartości */
for ( i = 0; i < PQntuples ( wynik); i++ ) {
    for ( j = 0; j < kolumny; j++ )
        printf( "%s", PQgetvalue ( wynik, i, j ) );
        printf( "\n" );
}
/* oprócz zakończenia połączenia jeszcze czyszczenie pamięci */
PQclear (wynik);
```

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

7

Funkcje z biblioteki libpq

- PQresultStatus
 - być może zapytanie było puste, być może zwróciło pusty wynik, być może wynik jest tabelą o zerowej liczbie wierszy, być może odpowiedź serwera jest błędna lub niezrozumiała
- PQresStatus
 - zamienia powyższe na czytelny napis
- PQresultErrorMessage
- PQgetisnull (wynik, i, j)
 - bez tej funkcji nie odróżni się pustego napisu od wartości NULL
- PQftype, PQfmod, PQfsize, PQgetlength,
 - pomagają ustalić typ i wielkość otrzymanego wyniku

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

8

Kursory

- Wynik zwrócony przez SELECT może zawierać b. dużo wierszy
 - aplikacja kliencka/sieć może nie tego przetworzyć
 - lepiej przysyłać dane paczkami
 - potrzebna jest transakcja, bo jeden SELECT został podzielony na wiele FETCH

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

9

Kursory, przykład

```
PQexec (mojepo, "DECLARE kursor CURSOR FOR SELECT ____  
FROM ____");  
PQexec (mojepo, "BEGIN work");  
do {  
    wynik = PQexec (mojepo, "FETCH 24 IN kursor");  
    if (PQresultStatus (wynik) == PGRES_TUPLES_OK) {  
        ntuples = PQntuples (wynik);  
  
        PQclear (wynik);  
    }  
    else ntuples = 0;  
} while (ntuples); /* tu wiemy, że już koniec danych */  
PQexec (mojepo, "COMMIT work");  
PQexec (mojepo, "CLOSE kursor");
```

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

10

Inny dostęp z użyciem języka C (libpqeasy)

- Nie udostępnia wszystkich funkcji serwera
- Nie pozwala połączyć się z kilkoma bazami naraz i otrzymać wyniki z różnych źródeł
 - czyli funkcje “doquery”, “fetch” itd nie będą miały bazy danych jako dodatkowego parametru
 - uwaga: nazwy funkcji są trochę inne niż w libpq
- Jest prostszy niż biblioteka libpq

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

11

Dostęp z użyciem języka C++ (libpqxx)

- Język obiektowy, oparty na C++
 - wykorzystuje metody dla klas, np.
 - myConnection.activate()
- Zdefiniowany jest obiekt transaction<>, który może mieć postać transaction<read_committed> lub transaction<serializable> -- dwa rodzaje izolacji dostępne w PostgreSQL
 - transakcje są domyślnie odwoływane, należy więc koniecznie używać transaction<>::commit() jeśli intencją jest zakończenie transakcji
- Klasa result posiada kilka metod w celu analizy otrzymanych wyników
- Istnieje obsługa dużych obiektów (binary large object -- BLOB)

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

12

Integracja z językiem C, inne podejście

- Kod programu w języku C zawiera specjalne komendy podobne do SQL
 - przed kompilacją należy użyć preprocesora tekstu `ecpg`
 - zamienia on specjalne komendy na funkcje C oraz typy SQL na typy C
 - przykład nawiązania połączenia

```
int main()
{
    EXEC SQL CONNECT TO ____ AS mojepo USER ____
    USING "____";
    EXEC SQL DISCONNECT ALL;
    return (0);
}
```

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

13

//Test biblioteki `ecpg` -- wyświetlenie //liczby osób w tabeli `pracownik`

```
EXEC SQL include sqlca;
int main()
{
    EXEC SQL BEGIN DECLARE SECTION;
        int ile;
    EXEC SQL END DECLARE SECTION;
    EXEC SQL CONNECT TO ____ AS mojepo USER ____ USING "____";
    //Obsługa nieudanego połączenia
    if(sqlca.sqlcode!=0){sqlprint();exit(1);}
    EXEC SQL BEGIN WORK;
    EXEC SQL SELECT count(*) INTO :ile FROM pracownik;
        if(sqlca.sqlcode!=0){sqlprint();exit(1);}
        else{printf("Mamy %d pracownikow w tabeli pracownik.
\n",ile);}
    EXEC SQL COMMIT WORK;
    EXEC SQL DISCONNECT ALL;
```

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

14

Perl

- Jak zawsze, funkcje (metody) do połączenia, odczytania oraz zinterpretowania wyników

```
#!/usr/bin/perl
use DBI
my $mojepo=DBI->connect("dbi:Pg:") or die "błąd";
my $ile=$mojepo->do("SELECT ____"); /* ile wierszy */
my $oper=$mojepo->prepare("SELECT ____");
if ($oper->execute()){
    while ____ $mojepo->fetchrow ____
    }
$mojepo->disconnect
```

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

15

Bazy danych via Internet

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

16

Dostęp sieciowy przez Web

- HTML
 - wyświetlanie tekstu/ grafiki
 - formularze do wprowadzania tekstu
- Powody:
 - łatwość integracji ze środowiskiem użytkownika
- Funkcje:
 - udostępnianie danych statystycznych (raporty)
 - udostępnianie danych konkretnych
 - (użytkownik wysyła dokładne zapytanie, przepływ dwustronny)
 - udostępnianie całych aplikacji
 - formularze, wprowadzanie danych
 - zapytania, wyświetlanie danych

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

17

Dostęp sieciowy, narzędzia

- PHP
 - wersja 4 i wyżej
 - zainstalowana współpraca z serwerem (PostgreSQL w naszym przypadku)
- Java servlet
- JSP – Java Server Pages
- ASP – Active Server Pages

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

18

HTML (*hypertext markup language*)

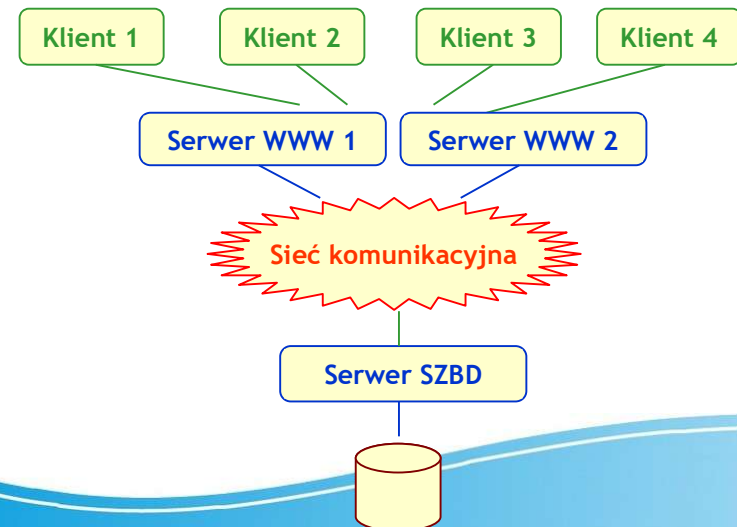
- Zasadniczo tekst statyczny
- Idea 1:
 - kod wykonywalny po stronie klienta
 - np. sprawdzanie poprawności wprowadzanych danych
 - narzędzia: javascript, flash, shockwave, applety
- Idea 2:
 - kod wykonywalny po stronie serwera
 - dynamiczne generowanie tekstu
 - w zależności od potrzeb użytkownika
 - w zależności od bieżącego czasu

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

19

Architektura wielowarstwowa

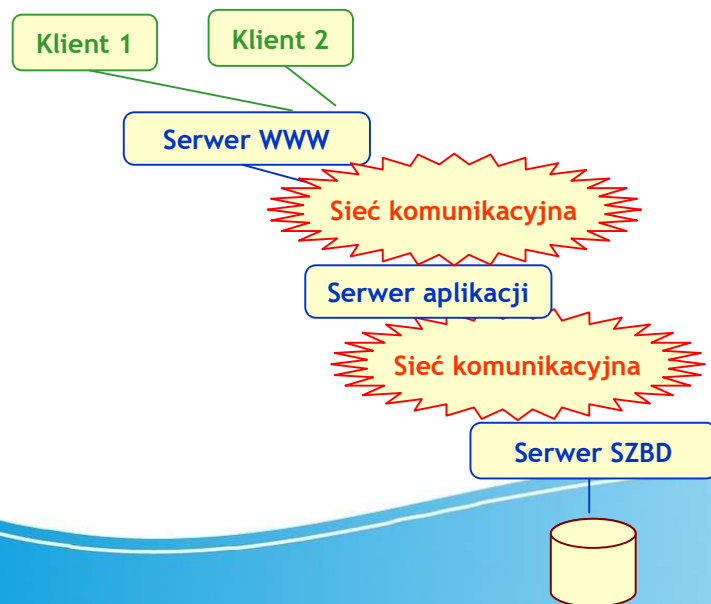

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

20

Architektura wielowarstwowa – 3 warstwy

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

21

Funkcje warstw: klient, WWW

- Klient (przeglądarka www, np. Mozilla)
 - wyświetlanie (renderowanie)
 - skrypty klienta
- Klient – serwer WWW: protokół http (hypertext transfer protocol)
- Serwer WWW (np. Apache)
 - przetwarzania argumentów adresu strony html
 - komunikacja z serwerem aplikacji
 - CGI (common gateway interface)
 - inne interfejsy
 - skrypty serwera
- Serwer WWW może być zintegrowany z serwerem aplikacji

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

22

Funkcje warstw: aplikacji, SZBD

- Serwer aplikacji (osobny lub zintegrowany z serwerem WWW)
 - przesyłanie zapytań do serwera bazodanowego
 - interpretacja odpowiedzi serwera bazodanowego
 - skrypty serwera
- Serwer WWW – serwer SZBD: protokół ODBC, JDBC (open/java database connectivity)
 - Serwer SZBD (np. PostgreSQL)
 - przetwarzanie zapytań SQL
 - wysyłanie wyników

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

23

Sesje a HTTP, maszyna bezstanowa

- Protokół http nie przewiduje sesji
 - np. w uniksie login wykonywany jest jeden raz
 - połączenie z bazą danych nie jest rozłączane bez wyraźnej potrzeby
 - w przeciwieństwie, serwer WWW odczytuje podany adres, przetwarza go, odsyła tekst i zapomina o połączeniu
- Problem:
 - uwierzytelnianie przy połączeniu
 - modyfikacja ustawień
- Rozwiązanie:
 - ciasteczka (cookie)
 - są wysyłane przez serwer WWW, przechowywane u klienta, odczytywane przy kolejnych połączeniach
- mogą mieć termin ważności

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

24

servlet (=server applet)

- servlet – komunikacja pomiędzy serwerem WWW a serwerem aplikacji
 - np. definiuje metody pozwalające serwerowi generować kod html
 - często metody do obsługi (zakładania/odczytywania) ciasteczek
- Kod servleta jest przekazywany od serwera aplikacji do serwera WWW
 - żądanie od klienta przesłania tekstu może wywołać servlet po stronie serwera WWW
 - może spowodować żądanie przesłania servleta, jeśli nie był jeszcze obecny

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

25

Java servlet, przykład

```
Public class BankQuery(Servlet extends HttpServlet {
    public void doGet(HttpServletRequest request,
        HttpServletResponse result)
        throws ServletException, IOException {
        String type =
        request.getParameter("type");
        String number =
        request.getParameter("number");
        result.setContentType("text/html");
        PrintWriter out = result.getWriter( );
        out.println("<HEAD><TITLE>Query
Result</TITLE></HEAD>");
        out.println("<BODY>");
        out.println("Balance on " + type + number +
"=" + balance);
        out.println("</BODY>");
        out.close ( );
    }
}
```

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

26

Skrypty serwera

- Problem:
 - czy kod programu generujący tekst
 - czy kod html z fragmentami programistycznymi
- Idea: kod html z zanurzonymi servletami
- Nowsze języki:
 - Javascript, JScript, JSP, ColdFusion (cfml), Zope
- Klasyczne rozwiązania:
 - php, perl, python, VBScript

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

27

Przykład skryptu PHP

```
<?php
header('Content-Type: text/html; charset=iso-8859-2');
session_start();
echo('<HTML><HEAD>');
echo('<META http-equiv="content-type" content="text/html;
charset=ISO-8859-2">');
echo('<TITLE>System zapisów na zabiegi</TITLE>');
echo("&</HEAD><BODY><TABLE background=\"op.gif\"
width=\"650\" border=\"0\">");
$password=$_GET['password'];
if((strlen($password)!=11) || !is_numeric($password)) {
    echo('<TR><TD><center>Hasło ma niepoprawną budowę...
</td></tr><tr><td><center><A
href="index.html">Powrót</A></td></tr></TABLE>');
}
else {
```

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

28

Przykład skryptu PHP, c.d.

```
if(pg_connect("host=___ port=5432 dbname=___ user=___
password=___")) {
    $data1=pg_exec("SELECT * FROM lekarz WHERE
pesell='$password'");
    $is_lekarz=pg_num_rows($data1);
    if($is_lekarz) {
        echo("<tr><td><h3>Witaj!!!</h3></td></tr>");
        while($row=pg_fetch_row($data1))
        {
            echo("<tr><td>dr ".$row[1]. " ".$row[2]. "<BR>".
$row[3]. "</td></tr>");
            echo("<TR><TD><form method=\"post\"
action=\"terminarz.php\">");
            echo("<input type=\"hidden\" name=\"password\"
value=\"".$password.">");
            echo("<SELECT name=\"dzien\">");
            for($i=1;$i<32;$i++) {
                echo("<OPTION value=\"".$i.">".$i);
            }
        }
    }
}
```

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

29

Przykład dla języka Python

```
#!/usr/bin/python
# -*- coding: iso-8859-2 -*-

import menu
from escape import ES

mn = menu.menu('news.cgi')

mn.header()
print '<CENTER><TABLE align="middle" border="0">'
if mn.dbIsOk():
    if mn.checkAccess('MSG ADD'):
        print '<a href="addnews.cgi">Dodaj
wiadomość</a>&nbsp;';'
```

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

30

Przykład z JSP

```
<HTML>
<BODY>
<FORM METHOD=POST ACTION="SaveName.jsp">
What's your name? <INPUT TYPE=TEXT NAME=username
SIZE=20 VALUE="<%= user.getUsername() %>">
<P><INPUT TYPE=SUBMIT>
</FORM>
</BODY>
</HTML>
```

- wartość odczytana w formularzu jest przekazywana do metody
- można też generować dynamicznie tagi

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

31

ODBC/JDBC

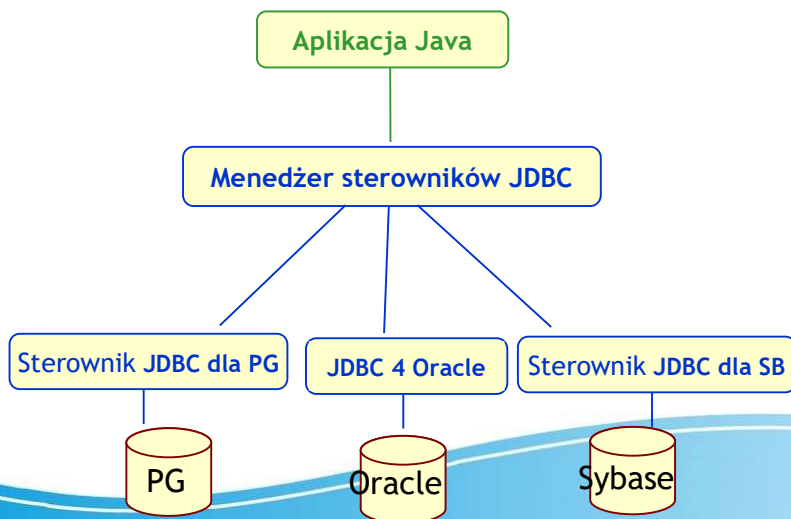
- Być może dwa najważniejsze interfejsy do użycia bazy danych
 - NIE są ograniczone tylko do PostgreSQL
 - są przeznaczone do komunikacji z każdą bazą danych
 - słowa kluczowe to np. SQLConnect, SQLError, executeStmt , itp.
- ODBC jest oparty na języku C, JDBC na Javie
 - tzn. program napisany z użyciem *DBC będzie współpracował z każdą bazą danych
 - ale nie będzie mógł wykorzystać specyficznych cech konkretnej bazy danych
 - a jeśli jakieś rozszerzenie potrafi je wykorzystać, to nie będzie działać z inną bazą danych

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

32

JDBC – architektura wielowarstwowa

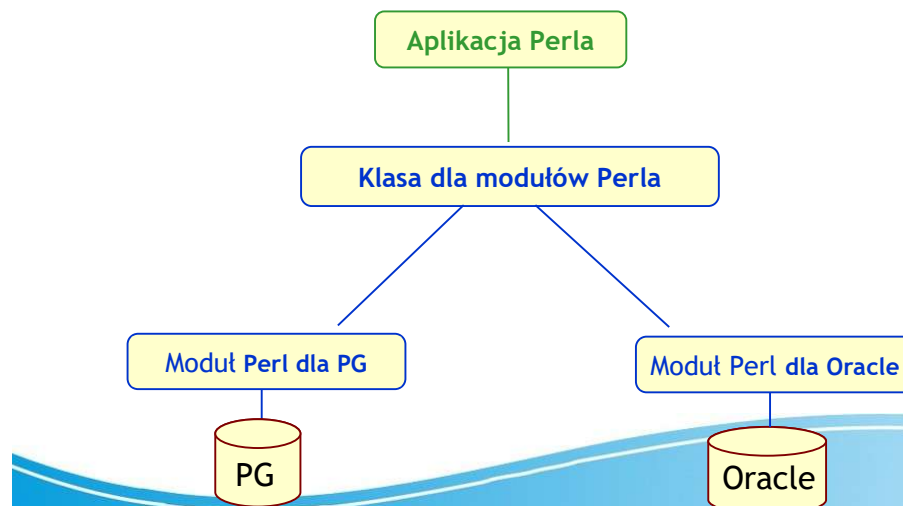

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

33

Perl – również architektura wielowarstwowa

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

34

Atak *SQL injection*

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

35

Atak *SQL injection*

• Przykład PHP

```
$data1=pg_exec ("
```

```
SELECT * FROM lekarz WHERE pesell='$password';
");
```

- jako parametr zapytania ma być przekazany numer pesel np. 12345678910 i ma być wykonane wykonane zapytanie
`SELECT * FROM lekarz WHERE pesell='12345678910';`
- złośliwy użytkownik zapytany o numer pesel być może wstawi wartość `' ; DELETE FROM lekarz; SELECT '` i spowoduje wykonanie zapytania SQL
`SELECT * FROM lekarz WHERE pesell=''; DELETE FROM lekarz; SELECT '';`
- złośliwy użytkownik może na każdy parametr podawać `' OR '1'='1` i obserwować wywołane efekty

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

36

Atak SQL injection 2

- Możliwe szkody:
 - nieautoryzowane zmiany w zawartości bazy danych
 - dostęp do danych poufnych/masowych
 - atak DOS (*denial of service*, odmowa usługi) czyli przeciążenie serwera bazodanowego
 - zbadanie dokładnej struktury bazy danych
 - wykonanie poleceń systemowych
- Warunki wykonania ataku
 - precyzyjna znajomość oprogramowania przez atakującego

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

37

Obrona przed SQL injection

- Zabezpieczenie na poziomie aplikacji:
 - używanie znaków specjalnych, na pewno apostrofów
 - każdy z języków będzie miał swoje rozwiązania
 - np. w PHP `$data1=pg_exec("SELECT * FROM lekarz WHERE pesell='addslashes($password)';");`
 - zapytanie `SELECT * FROM lekarz WHERE pesell='\12345678910\ '`; będzie równoważne poprzedniemu (zakładając, że spacja nie jest brana pod uwagę)
 - zapytanie `SELECT * FROM lekarz WHERE pesell='\'; DELETE FROM lekarz; SELECT \'`; nie będzie groźne i nie zwróci żadnych wyników

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

38

Obrona przed SQL injection 2

- Zabezpieczenie na poziomie aplikacji:
 - można pilnować poprawności typów,
 - sprawdzać postać parametrów,
 - nie dopuszczać by zawierały pewne znaki
 - apostrof,
 - nawiasy (podejrzenie użycia funkcji),
 - średniki (kilka poleceń),
 - dwa minusy (komentarz),
 - nazwy tabel systemu bazodanowego,
 - itp.
 - sama długość parametrów też powinna być niewielka

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

39

Obrona przed SQL injection 3

- Zabezpieczenie na poziomie serwera bazodanowego
 - minimalne uprawnienia użytkownika
 - mechanizm zapytań może dopuszczać parametry – należy wówczas z tego korzystać
- Zabezpieczenia na poziomie serwera aplikacji
 - analiza uprawnień użytkownika końcowego
 - analiza zapytań przesyłanych do bazy danych
 - zakaz wykonania wielu zapytań w jednym
 - zakaz wywoływania poleceń systemowych

© Andrzej M. Borzyszkowski

Bazy Danych

40